

Aleg. 196.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia osobnego oddziału melioracyjnego w Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 29. listopada 1890 r. polecił Wysoki Sejm, by Wydział krajowy wziął pod rozważenie sprawę utworzenia w Banku krajowym oddziału melioracyjnego i parcelacyjnego.

Wywiązując się z tego polecenia, postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 7. kwietnia 1891 powziętą do LW. 8.024 zasięgnąć przedewszystkiem opinii kół najbardziej w sprawie organizacyi kredytu melioracyjnego i parcelacyjnego interesowanych, tudzież zużytkować doświadczenie nabyte na polu zwłaszcza akcyi parcelacyjnej w Wielkiem Księstwie Poznańskiem. W tym celu zwrócił się Wydział krajowy w piśmie swem z dnia 7. kwietnia LW. 8.024 do obu krajowych Towarzystw rolniczych i zakomunikowawszy im uchwałę Wysokiego Sejmu, u wstępu niniejszego sprawozdania przytoczoną, upraszał je o objawienie opinii, o ile zdaniem tychże Towarzystw, reprezentujących ogół rolników w kraju, zachodzi obecnie potrzeba utworzenia w Banku krajowym wspomnianych w uchwale sejmowej oddziałów — jakieby organizacyi tych działów zakreślić należało rozmiary, wreszcie jakie ustanowiłby należało warunki korzystania z obu wspomnianych rodzajów kredytu. Nadto upraszał Wydział krajowy, wiedząc, że sprawa organizacyi kredytu, zwłaszcza melioracyjnego, niejednokrotnie była przedmiotem narad w obu Towarzystwach, o udzielenie aktów, jakieby się w archiwach Towarzystw znalazły, celem zużytkowania tego materiału w dalszym toku rozpoczętych nad nią badań. Równocześnie zwrócił się Wydział krajowy do Dyrekcyi Banku ziemskiego w Poznaniu z prośbą o udzielenie materiałów, rzucających światło na organizację kredytu parcelacyjnego w Poznańskiem i zakomunikowanie doświadczeń, jakie ta instytucya, rozwijająca swą działalność głównie na polu akcyi parcelacyjnej, mogła dotąd zebrać.

Dyrekcyja Banku ziemskiego w Poznaniu pismem z dnia 22. kwietnia 1891 r. (LW. 16.783/91) uczyniła zadość powyższej prośbie Wydziału krajowego, przesyłając obszerne sprawozdanie, do którego dołączono liczne załączniki, objaśniające przebieg akcyi parcelacyjnej w Poznańskiem.

Materyał ten równie jak i otrzymane później sprawozdanie c. k. rolniczego Towarzystwa w Krakowie, nadesłane pismem z 13. czerwca 1891 r. L. 543 (LW. 26.010/91), przesłał Wydział krajowy Dyrekcyi Banku krajowego z wezwaniem, ażeby zechciała tak na podstawie przesłanego sobie przez Wydział krajowy materyału, jak i na podstawie wyników studyów, już dawniej (w roku 1884) w sprawie organizacyi kredytu melioracyjnego podjętych, zbadać: „czy i o ile utworzenie w Banku krajowym oddziału melioracyjnego i oddziału parcelacyjnego byłoby pod względem finansowym możliwem do przeprowadzenia“, i wnioski w tej sprawie, powzięte w porozumieniu z Radą nadzorczą Banku, przedstawić Wydziałowi krajowemu.

W skutek tego polecenia przedłożyła Dyrekcyja Banku krajowego dwa wnioski w sprawie organizacyi kredytu melioracyjnego sprawozdaniem z dnia 25. września 1891 r. L. 11.321 (LW. 47.851/91), w sprawozdaniu zaś z dnia 26. grudnia 1891 L. 8.958 (LW. 372/92) dała obraz dotychczasowego toku swej działalności w sprawie warunków, w jakich miałyby być podjęta akcyja parcelacyjna.

Gdy w sprawozdaniu tem wyraźnie zaznaczono, iż sprawa sformułowania wniosków Dyrekcyi Banku i Rady nadzorczej w kwestyi oddziału parcelacyjnego zależeć będzie od wyniku prac wybranej komisji, które to prace są dopiero w toku, przeto Wydział krajowy, w niniejszem sprawozdaniu ogranicza się do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi jedynie sprawy organizacyi kredytu melioracyjnego, zamierzając w ciągu najbliższej sesyi zdać sprawę o dalszym toku badań utworzenia oddziału parcelacyjnego dotyczących.

W wspomnianej powyżej relacyi Dyrekcyi Banku krajowego, z dnia 25. września 1891 r. do l. 11.621, o organizacyi oddziału melioracyjnego, powołuje się Dyrekcyja przedewszystkiem na swe przedłożenie z r. 1884 w tej sprawie, a zaznaczywszy, iż obecnie sprawa kredytu melioracyjnego w Austrii uległa o tyle zmianie, iż wprowadzony w roku 1889 w życie Bank krajowy czeski ma według swego statutu osobny oddział dla kredytu melioracyjnego, że więc uzyskanie sankcyi prawodawczej dla projektu organizacyi takiego oddziału w Banku krajowym, o ileby on był oparty na takich samych zasadach, na jakich zorganizowano dział melioracyjny Banku krajowego czeskiego, nie przedstawiałoby trudności, przedstawia Wydziałowi krajowemu wniosek przedłożenia Wys. Sejmowi projektu organizacyi w Banku krajowym oddziału melioracyjnego według zasad przyjętych w Banku krajowym czeskim.

Zasady te są:

I. Z kredytu melioracyjnego korzystać mogą nie tylko spółki wodne, istniejące na podstawie ustawy państwowej z 30. czerwca 1884 roku, lecz także poszczególni właściciele gruntów w celach nawodnienia i odwodnienia tychże, jak nie mniej w celu regulacyi wód, zalesienia pustek i wydm, tudzież komasacyi gruntów.

II. Pożyczek udziela bank czeski albo w gotówce, z osobnych na ten cel przeznaczonych funduszków, albo w obligacyach melioracyjnych, (gwarantowanych przez kraj), na podstawie przedłożonych dokładnych planów i kosztorysów zamierzonych melioracyj, po poprzedniem sprawdzeniu przez krajowe biuro melioracyjne, czy zamierzone roboty są pożyteczne i rentowne.

Walutę pożyczki wypłaca Bank dłużnikowi w miarę postępu robót melioracyjnych, które zostają pod ciągłą kontrolą technicznych organów banku.

III. Co do zabezpieczenia pożyczek udzielanych poszczególnym właścicielom gruntów na melioracye, wymaga bank zabezpieczenia ich hipotecznego, przy czem trzyma się tej zasady, iż wysokość pożyczki melioracyjnej nie może wraz z ciężącym na majątku długiem hipotecznym przenosić szesnastokrotnego katastralnego czystego dochodu, przy majątkach zaś leśnych sięgać może tylko do wysokości dwu trzecich części dwudziestorazowego czystego dochodu katastralnego.

Skreśliwszy te główne zasady kredytu melioracyjnego przyjęte w Banku krajowym czeskim, nadmieniam Dyrekcyja Banku krajowego w swem sprawozdaniu, iż z korespondencji przeprowadzonej z bankiem czeskim okazuje się, iż oddział melioracyjny banku rozwinął się dotąd stosunkowo tylko nieznacznie, gdyż dotychczasowa emisja obligów melioracyjnych wynosi tylko 254.500 zł. a rzeczony bank widzi przyczynę tego faktu w tej okoliczności, że poszczególni właściciele gruntów w małej tylko mierze korzystają z kredytu melioracyjnego, spółki wodne zaś wtedy tylko się decydują na większe roboty melioracyjne, gdy mają zapewnione subwencje państwa lub kraju.

Nadto zawiera sprawozdanie Dyrekcyi Banku krajowego następujące uwagi ogólne tejże Dyrekcyi, dotyczące kredytu melioracyjnego:

„Z powyższych w interesie bezpieczeństwa pożyczek, koniecznych formalności i postanowień, przejętych w Czechach prawie zupełnie z prawodawstwa niemieckiego, wynika jasno, że w tych warunkach z kredytu melioracyjnego korzystać zechcą chyba tylko ci właściciele gruntów, których majątki są już tak obdłużone, że nie podobna im uzyskać kredytu za zwykłym ubezpieczeniem hipotecznym, zwłaszcza gdy kredyt melioracyjny znajdujący zabezpieczenie hipoteczne w drugiej dopiero połowie wartości majątków (pierwsze bowiem jest zajęte zwykłymi długami hipotecznymi), a udzielony w obligacjach melioracyjnych, a więc w papierze zupełnie nowym, nieznanym jeszcze światu finansowemu, z natury rzeczy droższym być musi, niżeli kredyt hipoteczny“.

„Jeżeli zaś właściciel ziemski znajduje się w takich stosunkach majątkowych, że nie może znaleźć kredytu hipotecznego, który przy obecnej żywej konkurencji między instytucjami hipotecznymi przekracza nader często znacznie połowę rzeczywistej wartości majątku, to wątpić można, czy kredyt melioracyjny w tych warunkach udzielony przyniesie rzeczywisty zamierzony pożytek właścicielowi majątku, a budzi się raczej słuszna obawa, by ułatwienia dla kredytu melioracyjnego nie wpłynęły na zachwianie kredytu hipotecznego, walczącego u nas zawsze jeszcze z trudnościami wyrobienia sobie odbytu dla listów zastawnych poza granicami kraju“.

Na zakończenie owego sprawozdania a w przypuszczeniu tej ewentualności, że Wydział krajowy zechce przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt organizacji oddziału melioracyjnego w Banku krajowym na wzór takiegoż oddziału w Banku kraj. czeskim, przedstawia Dyrekcyja wspomniana w porozumieniu z Radą nadzorczą następujące wnioski:

I. „Aby ze względu na szczupłe siły finansowe Banku dla pożyczek gotówkowych na cele melioracyjne osobne uposażenie Banku nastąpiło, a mianowicie, aby w tym celu wszelkie do krajowego funduszu melioracyjnego należące kwoty przekazane zostały do administracji Banku krajowego, na wzór jak przekazany został fundusz przemysłowy“;

II. „aby ze względu, iż emisja i plasowanie na targach pieniężnych mało znanych walorów z trudnościami połączone być musi, zachowana została dla obligów melioracyjnych stopa procentowa krajowych obligacji komunalnych obok 1%, dodatku administracyjnego na rzecz Banku“;

III. „aby dla obligów melioracyjnych gwarancja krajowa przyznana, a zarazem egzekucja administracyjna dla zaległości ratalnych uzyskaną została“;

IV. „aby Wydział krajowy ze względu na brak sił technicznych w personalu bankowym zapewnić zechciał Bankowi pomoc krajowego biura melioracyjnego przy rozpatrywaniu i kontrolowaniu robót i planów melioracyjnych u zaciągających pożyczki melioracyjne“.

Sprawozdanie powyższe zakomunikował Wydział krajowy, pismem z d. 9. listopada 1891 L. W. kr. 47.851 krajowej komisji dla spraw rolniczych, wiedząc, iż sprawa podjęcia energiczniejszej akcji na polu drenowania w kraju, a zatem i w związku z nią zostająca sprawa organizacji kredytu melioracyjnego, stoi na porządku dziennym obrad tej komisji

wskutek wniosku jednego z jej członków. W piśmie wspomnianem upraszał Wydział krajowy o wyrażenie opinii komisji o projekcie przez Bank krajowy przedstawionym.

W skutek tego była sprawa organizacyi kredytu melioracyjnego przedmiotem obrad stałej sekcji krajowej komisji rolniczej na posiedzeniach w dniu 15. i 16. grudnia 1891. Substratem rozpraw były: wniosek członka komisji krajowej dla spraw rolniczych, p. Al. Gostkowskiego „w przedmiocie drenowania kraju na szerszą skalę“, w którym wnioskodawca dotknął także sprawy organizacyi kredytu melioracyjnego i referat inż. Kędziora o tymże wniosku; dalej wyżej streszczone sprawozdanie Banku krajowego o utworzenie oddziału melioracyjnego w Banku — a wreszcie projekt Dr. Stanisława Bielińskiego, ogłoszony w „Ekonomiście polskim“, pod tytułem: „Sprawa kredytu melioracyjnego dla rolników w Galicyi“, przedłożony komisji przez autora.

Po dłuższej dyskusji, której rezultat, o ile dotyczył sprawy powiększenia sił krajowego biura technicznego, znanym jest Wys. Sejmowi ze sprawozdania Wydziału krajowego o pieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (LW. 54.589/91. — Aleg. sprawozd. stenogr. z r. 1892 Nr. 70), zapadła w sekcji stałej komisji dla spraw rolniczych uchwała, wyrażająca przekonanie, iż na razie sprawa organizacyi kredytu melioracyjnego nie jest jeszcze w kraju naszym aktualną.

Powody opinii tę uzasadniające a w dyskusji na posiedzeniu sekcji przytoczone, dają się streścić w sposób następujący:

Sekcja nabrała przekonania, że już dziś uznanie pożyteczności melioracyj gruntowych, a zwłaszcza drenowania, jest wpośród gospodarzy w kraju powszechnem, jak o tem świadczą najwymowniej liczne zgłoszenia do krajowego biura melioracyjnego i jego ekspozytur, którym to zgłoszeniem dla braku sił technicznych a nie dla braku odrębnego kredytu melioracyjnego uczynić zadość nie można. Jest to więc fakt przekonujący najlepiej, że w kraju są kapitały i zasoby, które bez uciekania się do kredytu mogą być użyte na melioracje gruntowe, jeśli tylko będą siły techniczne, wystarczające do przeprowadzenia tych melioracyj. Sekcja dalej nie mogła podzielać zdania, reprezentowanego w jej łonie przez liczebnie bardzo nieznaczoną mniejszość, iżby melioracje gruntowe były środkiem mogącym utrzymać przy ziemi tych gospodarzy ziemskich, których majątki już obecnie są tak hipotecznie obciążone, że w warunkach zwykłego kredytu hipotecznego trudnoby im było lub zgoła niepodobna uzyskać jakąś pożyczkę, udzielenie bowiem w takich warunkach kredytu melioracyjnego naraziłoby tylko instytucję kredytową na stratę. Wreszcie nie mały wpływ na uchwałę powyższą sekcji wywarło także przekonanie, iż znaczne ułatwienie kredytu melioracyjnego mogłoby zachwiać kredytem hipotecznym naszego kraju, tudzież, iż w obecnych stosunkach emisya obligacyj melioracyjnych mogłaby wypaść niekorzystnie.

Pełna Komisya krajowa dla spraw rolniczych na posiedzeniu swem z d. 5. stycznia 1892, mając sobie przedłożoną tę sprawę przez swą sekcję stałą, powzięła uchwałę następującą:

„Komisya krajowa dla spraw rolniczych uznaje potrzebę, ażeby Wydział krajowy sprawę ułatwienia kredytu melioracyjnego na oku zachował i w czasie właściwym odpowiednie kroki u c. k. Rządu i Wys. Sejmu poczynił“.

Mając sobie zakomunikowaną tę uchwałę, Wydział krajowy zarówno w uwzględnieniu motywów podniesionych powyżej przy omówieniu uchwały sekcji stałej krajowej komisji dla spraw rolniczych, a zwłaszcza tej okoliczności, iż obecnie Wydział krajowy nie rozporządza personelem technicznym dostatecznie licznym, by mógł uczynić zadość potrzebie energiczniejszej akcji na polu melioracyj gruntowych, jak dalej w uwzględnieniu ogólnego stanu skarbu krajowego, a nie mniej trudności dostarczenia kredytu na ten cel nie uciążliwego dla funduszu krajowego a korzystnego dla interesowanych; jak wreszcie w uwzględnieniu tej okoliczności, iż

Wydział krajowy nie może przesądzać decyzji Wysokiego Sejmu w sprawie przedłożonych wniosków, dotyczących powiększenia i wykształcenia sił krajowego biura melioracyjnego, postanowił na razie nie wnosić projektu utworzenia odrębnego oddziału melioracyjnego w Banku krajowym.

Podjęta przez jednego z reprezentantów naszego kraju w Radzie państwa akcja w celu ustawodawczego przyznania papierom kredytu melioracyjnego pierwszeństwa hipotecznego i innych przywilejów i ulg, poparta już usilnie przez Koło polskie w Wiedniu, da w dalszym swym toku sposobność wykonania przytoczonej powyżej uchwały krajowej komisji dla spraw rolniczych, to jest rozwinięcia dalszej działalności wskazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 29. listopada 1890 i ewentualnie powołania do życia instytucji dla kredytu melioracyjnego wśród korzystniejszych warunków, a zwłaszcza wśród więcej sprzyjających okoliczności finansowych.

Opierając się na powyższem przedstawieniu rzeczy Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia w Banku krajowym oddziału melioracyjnego.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem.**

Lwów dnia 25. marca 1892.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Edward Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

